

Umesto sastanka: Šta anarhizam jeste i šta nije

Lawrence Jarach

2014.

Sadržaj

Šta anarhizam jeste	3
Anarhistički principi	4
Kritičko mišljenje kao anarhistička metodologija	5
Šta anarhizam nije	6

Puno je konfuzije među anarhistima i anarhistkinjama u pogledu onoga što anarhizam jeste i, što je još važnije, šta anarhizam nije. Anarhisti i anarhistkinje rutinski brkaju taktiku sa principima. Još gore, neki greškom protivnike smatraju za saveznike. Mnoge anarhiste i anarhistkinje je potrebno podsetiti da se borimo protiv države i vlade, i da je taj temeljni stav glavna karakteristika koja nas diferencira od drugih koji promovišu društvene promene. Nadam se da ću pružanjem neke vrste anarhističkog podsetnika započeti proces analize i diskusije o ovom nesrećnom stanju. Kada koristim izraz „mi“ mislim na anarhiste i anarhistkinje.

Šta anarhizam jeste

Anarhizam kao filozofija

Anarhizam se izvodi iz filozofske premise da institucionalizovana moć i njena primena, posebno u vidu Države, predstavlja negativan metod u pokušaju da se stvori i održi društvena kohezija. Određujući aspekt anarhizma je kategorično odbacivanje principa i prakse vlasti. Sem toga, anarhizam podrazumeva radikalnu kritiku upotrebe autoriteta i moći. Držeći se uverenja da je saradnja bolji i pravedniji način ostvarivanja društvene harmonije od takmičenja, anarhisti i anarhistkinje su promovisali dobrovoljnu saradnju, egalitarne onose i uzajamnu pomoć.

Anarhizam kao politika

U domenu politike, anarhizam polazi od pretpostavke da da bi stvarno bili slobodni, ljudi treba da se reše vlasti i njenog institucionalizovanja Države. Politika reprezentacije, pošto je hijerarhična, takođe se smatra autoritarnom. Umesto toga, anarhisti promovišu direktnu akciju, to jest ma koju delatnost koja je preduzeta u sopstvenom interesu bez traženja dozvole od Države i njenih agenata. Krajnja vizija je besklasno društvo bez države, oslobođeno svih vidova eksploatacije.

Anarhizam kao otpor

Anarhisti promovišu samoorganizovane alternative hijerarhijskim institucijama. To ne znači pokretanje kolektivnog biznisa ili započinjanje kolektivnog stanovanja. To znači kreiranje individualnih i kolektivnih projekata koji dovode u pitanje legitimnost vlasti i drugih institucija društvene kontrole, a ne samo projekte u kojima ljudi imaju priliku da se naviknu da organizuju i obavljaju čitav posao i da donose odluke u svojim životima.

Anarhizam kao metodologija

Kritičko mišljenje vodi do teorije, onda kada se život preispituje mešavinom objektivne i subjektivne analize. Ideologija, sa druge strane, vodi do lakih odgovora koji su unapred formulisani na osnovu određenih programa (iako anarhizam lako može da postane rigidan i pretvori se u ideologiju, konstantna upotreba kritičke teorije može da posluži protiv toga). Anarhističko kritičko mišljenje se suprotstavlja konformiranju i mediokritetstvu u društvenim i političkim odnosima. Tim suprotstavljanjem pobošljava se položaj pojedinca u odnosu na kolektiv.

Anarhistički principi

Svaka politička filozofija se sastoji od skupa principa. To su gledišta i prakse koje se ne dovode u pitanje; to su osnovne definicije koje čine filozofiju različitom od drugih. Anarhistički principi su izvedeni iz premisa i teorija anarhizma, kao i iz metodologije kritičkog mišljenja, i oni se međusobno nadopunjuju. Principi koji proističu iz anarhističke teorije su:

Direktna akcija

Ovaj termin je izopačen i zloupotrebljen od strane raznih političkih aktivista i aktivistkinja tokom proteklih 30 godina. U svom izvornom anarhističkom značenju, taj termin se odnosi na bilo koju akciju koja je preduzeta bez dozvole, mimo interesa vladinih institucija. On se može odnositi na volontiranje na Food Not Bombs, štrajkovanje (posebno bez dozvole sindkata), krađe po prodavnicama, ili postavljanje male (micro-powered) piratske radio stanice. To ne znači angažovanje u građanskoj neposlušnosti u saradnji sa policijom; to ne znači kršenje zakona ili razbijanje prozora ako je namera samo da se izrazi javno negodovanje zbog neke vladine politike. Razbijanje stvari može biti primer direktne akcije – ali namera za izvršavanje tih dela je ono što je važno, ne sama dela. Direktna akcija nema nikakve veze sa pritiskanjem bilo kog dela vlade da promeni svoju politiku; ona je po definiciji antietatistička. Pokušavaj da se promeni vladina politika se zove lobiranje; ona je usmerena na predstavnike, i dakle ne može biti direktna akcija. Predstavljanje spiska zahteva ili protestovanje protiv određene politike, u nadi da ćete biti primećeni od strane države (čiji vladari će onda nekako promeniti nešto u pogledu načina na koji operiše), nikada nije direktna akcija, čak iako su sredstva koja su upotrebljena za vršenje pritiska na zakonodavce nelegalna. Direktna akcija je kada sami radimo svoje stvari, bez moljenja, traženja ili zahtevanja da nam neko iz vlasti pomogne.

Dobrovoljna saradnja

Anarhisti veruju da je saradnja blagotvornija od takmičenja. Sem toga, mi verujemo da saradnja, da bi bila autentična, mora biti dobrovoljna. O smernicama i kultunim normama se dogovaraju i pridržavaju ih se pojedinci i pojedinke koji su zainteresovani za njihovo stvaranje i održavanje, i to bez ikakvih prinudnih institucija koje bi ih sprovodile. Dobrovoljna saradnja uključuje dobrovoljno udruživanje. Svaka individua zadržava pravo izbora da li će se ili se neće pridružiti bilo kom određenom udruženju ljudi; i ljudi u bilo kom udruženju zadržavaju mogućnost da pozovu drugu individuu da im se pridruži, ili da odbiju njen/njegov prijem.

Uzajamna pomoć

Verovatno je onoliko pogrešnih shvatanja uzajamne pomoći koliko ih ima u slučaju direktne akcije. Uzajamna pomoć ne znači automatsku solidarnost sa bilo kim ko je zatraži, niti znači da anarhisti imaju obavezu da ulaze u odnose sa drugim opozicionim snagama. Ne znači da je to *tit-for-tat* aranžman; zapravo to je sredstvo koje omogućava da se slobodno da i uzme: od svakoga u skladu sa njenim/njegovim sposobnostima, svakome shodno njenim/njegovim potrebama. Uzajamna pomoć je jedino moguća između i među jednakih (što znači među prijateljima i dugoročnim saveznicima od poverenja). Solidarnost, sa druge strane (pošto se nudi i tražena je od

strane *ad hoc* saveznika), treba da uključi realnost reciprociteta; u protivnom to nije ništa drugo nego milostinja.

Kritičko mišljenje kao anarhistička metodologija

Važno je pogledati kako operiše kritičko mišljenje u smislu razvijanja kursa delovanja u realnom svetu. Ključne komponente kritičke misli su sledeće:

Kritika

Primetili smo da u svetu postoji nepravda i patnja, i stoga se pitamo: „Šta nije u redu?“. Mi posmatramo mehanizme, institucije i društvenu dinamiku koji stvaraju i održavaju nepravdu, i posebno ih analiziramo, sve do njihovih korenskih uzroka – otuda pojam radikalno. Na primer, u svetu postoji nasilje. Mi treba da ispitamo šta mislimo kada koristimo taj pojam i šta drugi ljudi misle kada ga koriste; anarhistička definicija će verovatno biti drugačija od etatičke. Mi treba da shvatimo zašto je to tako. Potom treba da pokušamo da otkrijemo glavne uzroke nasilja, i ko ima koristi od njihovog daljeg postojanja.

Analiza

Mi pokušavamo da razumemo kako je nastala i kako se održava određena nepravda. Mi proučavamo, diskutujemo, i interpretiramo relevantne činjenice i istoriju problema, i počinjemo da formulišemo razumno rešenje zasnovano na tim činjenicama. Koristeći primer nasilja, mi razvijamo našu analizu praćenjem njegovog široko rasprostranjenog praktikovanja od strane raznih institucija koje postoje u SAD (ili bilo kojoj drugoj državi, prom. prev.), i šta im je zajedničko sa drugim formalnim i neformalnim institucijama širom sveta. Mi verovatno ćemo otkriti da je svet, pošto njime još više dominira industrijski kapitalizam, postao rastuće nasilniji. Moguće rešenje za dalje postojanje nasilja, stoga, može krenuti od ideje ukidanja industrijskog kapitalizma.

Strategija

Mi određujemo skup ciljeva prema tome kako želimo da promenimo određenu situaciju u onu koja je u skladu sa našim principima i analizama. Na tome je zasnovana naša opšta vizija. Mi pokušavamo da osmislimo kako da praktično primenimo naše ideje. Glavni cilj anarhističke strategije je podrivanje vere ljudi u legitimnost države i omogućavanje svim ljudima da steknu samopouzdanje za preuzimanje kontrole nad svim aspektima svojih života. Da li je jedan od ciljeva anarhizma stvaranje sveta u kom je nasilje svedeno na minimum, ili pak stvaranje sveta u kom nasilja uopšte nema? To će zavisiti od toga kako našom kritikom i analizom definišemo nasilje.

Taktika

Mi osmišljavamo akcije koje su usklađene sa našom strategijom. Glavno pitanje je: „Koje metode/sredstva se mogu upotrebiti za ostvarivanje cilja?“ Odgovor je bilo šta što pomaže ostvarivanje cilja(eva); bilo šta što je trenutno celishodno zavisno od toga ko je uključen i šta tačno pokušavamo da postignemo. Naravno da naša taktika mora biti u skladu sa našim principima. Ali važno

je upamtiti da taktika nije isto što i principi. Nenasilje nije anarhistički princip; to je taktika. Zavisno od situacije, mi odlučujemo kada je prikladno – ili nije – pridržavati se nenasilnih načela. Ponekad možemo odlučiti da je smislenije silom uzvratiti udarac. Moral ne igra nikakvu ulogu u odlučivanju koju taktiku bi trebalo upotrebiti u datoj situaciji – jedino je važno šta je kompatibilno sa našom strategijom i principima.

Šta anarhizam nije

Anarhizam nije ekstremni liberalizam

Liberalizam je zasnovan na teoriji o društvenom ugovoru, po kojoj se građani odriču pune slobode u zamenu za političku i ekonomsku sigurnost. Tu sigurnost bi trebalo da obezbedi država, koja reguliše, posreduje i sprovodi društveni ugovor. Opštije posmatrano, liberalizam se može izjednačiti sa republikanizmom, koji se zalaže za vladavinu prava. Liberalno krilo se deklarativno zalaže za vladavinu naroda, dok je konzervativno krilo iskrenije u svojoj želji za vladavinom malog broja ljudi. Principi liberalizma uključuju vladavinu većine, razne građanske slobode poput slobode govora, toleranciju i jednakost pred zakonom, kao i slobodno tržište i privatnu svojinu. Ti principi su propisani zakonom i garantovani od strane države, koja se poistovećuje sa narodom. Liberali koji nisu zadovoljni sa određenom politikom i žele da je koriguju koriste taktike koje su kompatibilne sa liberalizmom: peticije i demonstracije. Liberali veruju da bez obzira kakve nepravde postojale u okviru društvenog ugovora da one mogu biti popravljene izborom boljih ili mudrijih predstavnika/ca zakonodavne vlasti koji će doneti bolje zakone koje će sprovesti bolji policajci.

Anarhizam nije ekstremna socijal demokratija

Polje koje zauzima socijal demokratija se ne razlikuje puno od onog koje pokriva liberalizam; glavni aspekt koji ih je razlikovao bila je posvećenost komunizmu (što podrazumeva „društvenu“ svojinu nad imovinom, ali zapravo znači državnu svojinu) umesto kapitalizma (privatne svojine). Od sredine 60-ih, ipak, gotovo sve socijal demokrate su odustale od te posvećenosti u korist onoga što nazivaju mešovitom ekonomijom. Socijal demokrate takođe smatraju da putem države sprovode volju naroda, samo što socijal demokratska država ima još više regulatorne moći od klasične liberalne države. Socijal demokrate su privržene taktici miroljubivih i legalnih promena u okviru parlamentarne države; poput liberala, oni smatraju da rešenja za nepravdu dolaze od izbora boljih i pametnijih predstavnika.

Anarhizam nije ekstremni lenjinizam

U ekonomskoj sferi, lenjinizam je najekstremniji oblik socijal demokratije, dok u političkoj sferi, više podseća na konzervativni republikanizam. Lenjinisti ne gube vreme na bilo kakvo privatno vlasništvo; država poseduje i kontroliše čitavu proizvodnju (i gotovo sve druge oblasti društvenih aktivnosti). Princip demokratskog centralizma ograničava broj ljudi koji imaju moć odlučivanja na malu grupu. Razni derivati lenjinizma (od bezbrojnih vrsta trockizma do staljinizma i maoizma) imaju za cilj snažnu centralizovanu birokratsku državu. Ciljevi lenjinizma su eksproprijacija privatne imovine, dokopati se državne moći i konačno ostvariti globalni trijumf svoje ideologije.

Taktički, lenjiniste ne interesuje da li su njihovi metodi milosrdni ili užasni. Lenjinisti žele da pobjede, i to je sve što se računa; bilo ko ko im se nađe na putu je neprijatelj i ne zaslužuje milost. Sve lenjinističke partije i vlade su za sobom ostavile trag brutalnosti i represije nad onima koje su smatrali neprijateljima – a to se posebno odnosi na anarhiste.

Anarhizam nije etatizam bilo koje vrste

Ono što je zajedničko svim tim različitim oblicima republikanizma je verovanje da država može i mora da kontroliše svoje građane. Levičarska trajektorija koja vodi od liberalizma, preko socijal demokratije do lenjinizma predstavlja kontinuum sve intruzivnije vlasti. Principi tih oblika etatizma vrlo malo variraju, i svi oni imaju mnogo više zajedničkog jedni sa drugima nego što anarhizam ima sa njima. Levičari se često oslanjaju na zakone i reprezentaciju; anarhisti, držeći se principa direktne akcije, stvarni su protivnici liberalizma, socijal demokratije i lenjinizma – i levičari to znaju. Ako anarhisti zaborave (ili još gore, čak ni ne znaju) koji su im principi, suviše će lako biti uvučeni u manipulativne saveze u kojima ti principi ne igraju apsolutno nikakvu ulogu. Bez poznavanja i upotrebe anarhističkih principa, mi ne možemo da prepoznamo autentično anarhističke taktike i metode, tako da čak i onda kada neanarhisti usvoje anarhističke metode (kao što su afinitetne grupe i *spokescouncils*), mnogi anarhisti budu zbunjeni. Oni misle da su se liberali ili socijalisti transformisali u kvazianarhiste zato što se služe sredstvima koja su nam bliska. Ali lenjinisti koriste te taktike zato što one dobro funkcionišu, ne zato što su levičari odjednom postali promoteri antietatizma. Anarhisti, pošto su najkonzistentniji gubitnici u istoriji, treba da pristupe neanarhističkim opozicionarima sa sumnjom, ne sa solidarnošću; mi treba da gledamo s one strane forme, da ne dozvolimo da nas zaslepe taktike koje nam izgledaju poznato. Anarhisti treba da znaju, da upamte i da se drže anarhističkih principa. Iz te čvrste pozicije, mi onda možemo da odlučimo kada – ili da li – ćemo ući u kratkotrajne saveze sa onima koji bi radije da nas nema.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Lawrence Jarach
Umesto sastanka: Šta anarhizam jeste i šta nije
2014.

Pronađeno 26.10.2016. na <http://kontra-punkt.info>
Naslov originala: Instead of a Meeting: By someone too irritated to sit through another one.
Preveo: Sabo Tabi, 2014.

anarhisticka-biblioteka.net